ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA ANUMITOR CONSTRUCȚII GERUNZIALE

DE

FLORA ȘUTEU

Gerunziul este un mod impersonal care exprimă acțiunea verbului în desfășurare și care se comportă, din punct de vedere sintactic, ca un adverb cu valoare de complement circumstanțial sau ca un adjectiv cu valoare de atribut. Dacă încercăm să înlocuim o construcție gerunzială printr-o construcție predicativă, constatăm că, adeseori, aceluiași gerunziu îi pot corespunde, în același context, mai multe feluri de propoziții subordonate.

În propoziția :

*Văru-meu, **fudulindu-se** cu ciubotele cele nouă, juca numai lîngă fata vornicului* (Creangă),

gerunziul are, în același timp, mai multe înțelesuri : *fudulindu-se **era felul** în care juca* ; *fiindcă se fudulea* ; *în timp ce se fudulea* ; *ca să se fudulească*, sau, în fine, *care se fudulea.*

În alt citat :

[Ursul] *îl și întîmpină **mornăind*** (Creangă),

înțelegem că : *îl întîmpina un urs **care** mornăia* ; *în timp ce ursul mornăia îl și întîmpina* ; *mornăind era **felul** în care îl întîmpina ursul.*

În exemplele de mai sus, sensurile variate ale fiecărui gerunziu în parte concordă între ele și converg spre cristalizarea unei imagini complexe în mintea ascultătorului sau a cititorului.

Uneori însă diferitele interpretări pe care putem să le dăm unui gerunziu se anulează reciproc. Din informația pe care o dă Farfuridi lui Brînzovenescu :

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o ***ieşind*** *de la Caţavencu* (Caragiale), . . .

putem trage două concluzii contradictorii: *madam Trahanache a fost văzută în momentul în care* [***ea*** sau ***Farfuridi,*** subiectul vorbitor] *ieşea de la Caţavencu.*

În primele două exemple, polivalenţa sintactică a gerunziului nu ştirbeşte înţelesul comunicării. Oricît de variat ar fi interpretată din punct de vedere sintactic, ideea exprimată de gerunziu nu are decît un singur unghi de raportare: subiectul propoziţiei (*văru-meu*, respectiv *ursul*). În exemplul ultim, cititorul propoziţiei rupte de context[1] poate fi uşor pus în încurcătură în ce priveşte substantivul la care se referă gerunziul. Acest substantiv poate fi atît subiectul propoziţiei (subînţeles: *Farfuridi*), şi atunci gerunziul este un complement circumstanţial de timp, cît şi complementul direct al propoziţiei (*madam Trahanache*), şi în cazul acesta gerunziul îndeplineşte funcţiunea de atribut.

După părerea mea, o asemenea construcţie gerunzială, ca şi cele din exemplele date mai sus, poate fi interpretată ca avînd valoarea unui *atribut circumstanţial*, denumire folosită în *Gramatica Academiei R.P.R.* numai pentru propoziţiile subordonate[2] şi extinsă de Mioara Avram şi asupra participiilor trecute[3]. Orice construcţie gerunzială atributivă poate fi înglobată în definiţia atributelor circumstanţiale, deoarece şi atributele gerunziale determină un substantiv şi exprimă în acelaşi timp o idee referitoare la predicat. Gerunziul *mornăind* exprimă acţiunea „a mornăi" sub forma unei însuşiri caracteristice subiectului, dar, totodată, el exprimă şi circumstanţa în care se desfăşoară acţiunea exprimată de predicat. Acelaşi lucru se poate spune şi despre celelalte două gerunzii din citatele de mai sus.

Din exemplele de mai sus se poate observa că gerunziul, ca orice categorie verbală, se raportează la un subiect, care poate fi atît subiectul verbului predicativ, cît şi un alt substantiv din propoziţie. Pentru ca să se asigure înţelegerea exactă a comunicării, propoziţiile trebuie astfel construite încît să reiasă „clar care este subiectul fiecăruia din cele două verbe"[4].

Funcţiunea sintactică de atribut a gerunziului este secundară, deoarece ea nu poate apărea decît întovărăşită de o idee circumstanţială. Gerunziul, care se comportă, în marea majoritate a cazurilor, ca un adverb,

[1] Ceea ce face neclar citatul din Caragiale este forma incompletă în care apare în *Gramatica Academiei R.P.R.* Fraza întreagă: *Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o ieşind de la Caţavencu tot astăzi pe la unsprece cînd mă întorceam din tîrg* înlătură orice echivoc în legătură cu subiectul la care se referă gerunziul. Redat incomplet, citatul devine un exemplu tipic de folosire necorectă a gerunziului, fapt care necesită în Gramatică un comentariu special.

[2] Vezi *Gramatica Academiei R.P.R.*, vol. al II-lea, p. 185.

[3] Vezi Mioara Avram *Despre corespondenţa dintre propoziţiile subordonate şi părţile de propoziţie*, [în] *Studii de gramatică*, vol. I, 1955, p. 160.

[4] *Gramatica Academiei R.P.R.*, vol. I, p. 321.

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

se caracterizează din punct de vedere sintactic, în primul rînd, ca un circumstanțial. Totuși, funcțiunea atributivă a dus la crearea unor gerunzii care exprimă categoria genului și a numărului și care sînt deci adevărate adjective gerunziale.

Matilda Caragiu, ocupîndu-se de funcțiunile sintactice ale gerunziului [1], arată că numai gerunziile verbelor intranzitive se pot adjectiviza, pentru că numai ele pot exprima, sub forma unui adjectiv, o acțiune ca proces. Totodată Matilda Caragiu subliniază faptul că adjectivizarea este evoluția firească a gerunziilor cu funcțiune determinativă pe lîngă substantive.

În legătură cu această problemă, nu sînt de acord cu *Gramatica Academiei R.P.R.*, care, citînd o sintagmă ca : *femeie suferindă de friguri*, conchide foarte lapidar că adjectivul gerunzial poate avea complement [2]. Afirmația este inexactă. *Suferindă* ca adjectiv primește determinări prin analogie cu *bolnavă*, al cărui sinonim a devenit. Cred însă că o asemenea construcție e nerecomandabilă și nu trebuie generalizată la alte adjective gerunziale. În limba romînă nu se spune : *deasupra orașului se înalță coșurile fumegînde în aer* sau *răni sîngerînde puternic*. Acad. Iorgu Iordan precizează că acordul gerunziului se admite numai atunci cînd atributul gerunzial este nedeterminat [3].

După cum s-a putut vedea, gerunziul pune multe probleme. Explicația o găsim în faptul că, substituindu-se unei propoziții subordonate, concentrînd exprimarea, el elimină elementele de legătură ale unei dependente, dar, bineînțeles, este mai puțin clar decît construcția analitică pe care a înlocuit-o. În ciuda relativei lipse de claritate de care dă dovadă, construcția gerunzială, folosită și de vorbirea populară, însă fără prea multă variație [4], se răspîndește din ce în ce mai mult în scrisul romînesc de astăzi.

Cauza răspîndirii gerunziului trebuie căutată în dorința publiciștilor de a da sobrietate stilului, prin concentrarea ideilor. Sub acest aspect, multiplele valori sintactice care pot fi exprimate prin gerunziu aduc un real serviciu.

---

[1] Lucrarea urmează să apară în volumul al II-lea al *Studiilor de gramatică*, aflat sub tipar.

[2] Vezi *Gramatica Academiei R.P.R.*, vol. II, p. 84.

[3] Vezi acad. Iorgu Iordan, *Limba romînă contemporană*, ed. a II-a. București, 1956, p. 624.

[4] În 200 de pagini din *Graiul nostru*, gerunziul apare de 25 de ori (dar în multe împrejurări gerunziile se înșiră la rînd în versuri unde presupunem că le-au impus nevoile versificației : *Lumea dă el că fuge/Da jalbă la Caraiea/Domnia cît mai curînd/ Potera la el mănînd/ Da Jianu înțelegînd* etc. p. 175). Valorile sintactice ale gerunziului din textele populare nu sînt prea variate. Predomină sensul temporal și cel cauzal. N-am găsit decît un singur gerunziu atributiv : *Să văz mîndra-n tișoară /Sărind ca o căprioară* ... (p. 131).

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

Într-o propoziție ca :

... își aprinse o țigară, zăbovind dinadins cu răspunsul... (*Flacăra*, nr. 95, p. 14),

gerunziul, fără să precizeze rigid felul raportului dintre cele două acțiuni cu totul distincte (*a aprinde* țigara — *a zăbovi*), sugerează existența unei relații multiple (de scop, de mod, de consecuție) între ele [1].

Alteori gerunziul dă impresia că exprimă modul de manifestare a unei acțiuni, deși, în realitate, el nu exprimă decît modul subiectiv prin care luăm cunoștință de acțiunea respectivă :

...trenul se apropia ***clipind*** *în noapte din ochii roșii* (*Flacăra*, nr. 95, p. 10).

Dar, spunînd „prea" multe, gerunziul este totodată apt pentru a nu spune *nimic*. Despre aceasta voi căuta să vorbesc în rîndurile care urmează.

★

Am spicuit din publicistica actuală cîteva construcții gerunziale care cred că pot fi discutate sub aspectul corectitudinii și al clarității exprimării. Le analizez cu scopul de a atrage atenția asupra inconvenientelor pe care le prezintă gerunziul și din dorința de a ajuta la corecta lui folosire.

Situațiile analizate pot fi grupate în două categorii distincte :

a) *Fraze cu înțeles neclar din cauza folosirii unei construcții gerunziale.* În numărul 3, 1957, al revistei *Limba română*, Marius Sala semnala faptul că în presa noastră zilnică sînt din ce în ce mai numeroase cazurile de înlocuire a propozițiilor atributive prin construcții cu gerunziu [2]. Afirmația poate fi verificată cu multă ușurință. Ceea ce interesează discuția de față este situația în care folosirea gerunziului atributiv este nerecomandabilă din cauză că umbrește înțelesul frazei, uneori modificîndu-l cu totul.

Dau mai jos un citat ales anume dintr-o lucrare de strictă specialitate, pentru a demonstra cît de mult poate fi modificat înțelesul unui text prin folosirea improprie a gerunziului :

În schimb diftongul ea *se întîlnește numai după consoană* ***avînd*** *o articulație palatală* (*Studii și cercetări lingvistice*, VI, 31).

Sînt sigură că, pentru cititorul neavertizat, înțelesul propoziției nu poate fi decît : *diftongul* ea *se întîlnește numai după consoană, deoarece* ***are*** *o articulație palatală.*

Un context mai larg și lipsa oricărui semn de punctuație între substantiv și gerunziu lămurește sensul exact al frazei, care ar trebui să fie :

---

[1] O observație asemănătoare face și Matilda Caragiu atunci cînd arată deosebirea dintre modurile indicativ și gerunziu și precizează că acesta din urmă include și ideea de r e l a ț i e, pe care primul n-o poate exprima decît analitic.

[2] Vezi *Limba română*, nr. 3, 1957, p. 41.

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

diftongul ea *se întîlnește numai după consoană cu articulație palatală* (sau : *după o consoană cu articulație palatală...*).

După cum se poate observa în exemplul de mai sus, gerunziul nu concentrează exprimarea, ci apare ca un element care îngreunează înțelegerea textului.

Cred că ar fi fost mai clară folosirea unei construcții predicative și în următoarele citate :

Lingviștii romîni consideră limba literară ca o realizare superioară, ***sintetizînd*** *posibilitățile de exprimare ale limbii întregului popor* (*Studii și cercetări lingvistice*, VII, 299).

În realitate pentru cineva ***vorbind*** *românește b e a t este asociat cu pluralul b e ț i, b e t e* (*Studii și cercetări lingvistice*, V, 435).

În ultimul exemplu se creează confuzie prin faptul că în limba romînă există cristalizată o expresie impersonală care are valoare circumstanțială și folosește gerunziul aceluiași verb : *vorbind pe șleau*.

De altfel toate exemplele date mai sus se înțeleg cu greutate tocmai din cauza valorii exclusiv circumstanțiale pe care cititorii sînt îndemnați, în primul moment, să o acorde gerunziilor respective. În exemplele de mai sus, gerunziile au valoare atributivă pură, fără nici o raportare la verbul predicativ, ceea ce vine în contradicție cu funcțiunea lor sintactică obișnuită, aceea de complemente circumstanțiale[1].

Mai există încă un pericol al propozițiilor care folosesc construcții gerunziale : topica. În general, propozițiile subordonate trebuie așezate în imediata apropiere a elementului sintactic pe care îl determină. În cazul unor propoziții cu verb predicativ, între determinat și determinant pot să apară construcții implicite, fără ca înțelesul să fie știrbit, dar în cazul unor construcții gerunziale, atributive mai ales, topica trebuie respectată cu rigurozitate.

În fața unui exemplu ca următorul :

...fără studierea multiplelor componente ale fenomenului de etnogeneză, ***îmbrățișînd*** *variate domenii științifice... o soluționare convingătoare ...nu este cu putință* (*Contemporanul*, nr. 471, 1/2), mi se pare surprinzător că un *fenomen* poate îmbrățișa domenii științifice. Situația contrară, adică aceea în care domeniile îmbrățișează fenomenul, as fi acceptat-o mai ușor. Autorul, desigur, s-a referit la *studierea* fenomenului de etnogeneză și nu la fenomen în sine.

---

[1] Am remarcat faptul că nu numai gerunziul dă naștere la confuzii în cazul folosirii atributive. În exemplul : *Const. Diță dă drumul în sală cunoscuților și prietenilor, fără a avea bilete de intrare* (*Romînia liberă*, nr. 3428, 2/5), intenția autorului a fost să sublinieze faptul că *prietenii*, pe care Diță îi lăsa în sală, *nu aveau bilete de intrare*. Construcția nominală poate fi însă interpretată ca un circumstanțial de mod cu nuanță concesivă și avînd ca subiect nu complementul propoziției ci subiectul ei (*Diță*).

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

Păstrarea gerunziului nu era posibilă în contextul de mai sus decît printr-o răsturnare a întregii propoziții : *fenomenul de etnogeneză are multiple componente, fără a căror studiere,* ***îmbrățișînd*** *variate domenii științifice... o soluționare convingătoare nu este cu putință.* În ultima analiză se pare că ar fi fost mai nimerit să se renunțe la acest gerunziu echivoc și să se formuleze ideile astfel :... *fără studierea multiplelor componente ale fenomenului de etnogeneză, cercetat de variate domenii științifice... o soluționare convingătoare nu este cu putință.*

Un caz asemănător este următorul :

[Piesa muzicală] *este îmbogățită în dezvoltare cu a treia temă culeasă de autor „de pe coclaurii munțoși din munții Gorjului", care oferă prin caracteru-i cald, narativ, un contrast binevenit în vastitatea desfășurării primelor două teme,* ***evocînd*** *frumusețea sufletească a oamenilor și poezia locurilor* (*Contemporanul*, nr. 471, 4/1).

Mărturisesc sincer că n-am înțeles ideea din citat. Nu se poate ști dacă primele două teme evocă frumusețea sufletească a oamenilor sau dacă a treia temă „oferă" un contrast „binevenit" prin această evocare. Presupun că ultima soluție e cea exactă, deoarece, după părerea mea, evocarea unor trăsături sufletești trebuie să aibă caracterul cald pe care autorul afirmă că-l găsește în tema a treia. Dar pot avea oare siguranță ? Ar fi fost mai bine dacă, într-un text atît de lung și atît de plin de judecăți de valoare, autorul ar fi lăsat la o parte gerunziul și s-ar fi coborît la nivelul unei simple construcții cu predicat verbal : *a treia temă...* ***care evocă*** *frumusețea... oferă...* sau ... *în primele două teme,* ***care evocă*** *frumusețea...*

b) *Folosirea unui număr prea mare de gerunzii într-un context restrîns.* În cazul cînd într-o singură propoziție se succed mai multe construcții gerunziale, acestea solicită multă atenție din partea celui care le folosește. Dacă, din punct de vedere sintactic, între ele există concordanță, folosirea lor poate să strice cel mult armonia lecturii, prin repetarea monotonă a terminației gerunziului : *-înd.*

Una după alta, turmele erau mînate spre malul Dunării și acolo se auzeau oamenii ***prinzînd*** *oile și* ***încărcîndu-le,*** ***numărînd*** (*Tînărul scriitor*, nr. 4, 1956, p. 16).

De altfel tălmăcirile făcute în ultimii ani din La Fontaine și Krîlov, ***renunțînd*** *din principiu la reproducerea verbală și* ***căutînd*** *mutarea „miezului" dintr-o limbă într-alta,* ***îndepărtîndu-se*** *uneori total de originalele lor, ajungeau la producții originale la rîndul lor,* ***purtînd*** *pecetea sigură a poetului romîn* (*Gazeta literară*, nr. 180, 2/2).

Alteori însă gerunziile nu se află într-un raport de coordonare. Primul gerunziu exprimă, de exemplu, cauza acțiunii exprimate de cel de-al doilea :

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

Își aminti de stiloul Kaweco uitat într-o haină civilă mai bună; jos, în dulap, ***scăpîndu-l*** *printre niște dantele ofilite și-o fleoarță de pălărie cu pene, a babei,* ***scormonind,*** *i-au foșnit hîrtii sub degete* (*Gazeta literară*, nr. 180, 5/1).

În treacăt trebuie să spun că o topică mai înțeleaptă ar fi înlăturat mult din „teribilismul" căutat, pe care îl vădește citatul, ca de altfel întreaga lucrare din care face parte. Dar nu de topică mă ocup, ci de gerunziu. Dacă cineva își ia osteneala să analizeze mai atent fraza, desigur că se dumirește asupra raportului temporal dintre cele două acțiuni. Autorul n-a găsit de cuviință să-și formuleze ideea printr-un verb predicativ, însoțit, eventual, de al doilea la gerunziu (*îl scăpă... și scormonind* ... sau *scăpîndu-l scormoni și* ...), din teama de a nu rămîne fără cititori „atenți".

Există și cazuri cînd construcții gerunziale juxtapuse diferă cu totul din punctul de vedere al valorii lor sintactice: un gerunziu este circumstanțial de mod, iar al doilea atribut, ca în exemplul:

Vai, cîte se trecură, pe lume, nopți ca asta
Găsind *poeți din beznă* ***smulgînd*** *spre zori cuvîntul.*
(*Contemporanul*, nr. 479, 3/4).

Versul vrea să vorbească despre poeții care *smulg* din beznă cuvîntul și pe care noaptea îi găsește la masa de lucru. Din păcate, și cititorul trebuie să depună eforturi pentru a „smulge" din... obscuritate înțelesul poeziei.

O situație asemănătoare apare în exemplul următor:

„... ***primind*** *lovituri —* ***mergînd*** *de la neînțelegeri sincere pînă la minciuni conștiente — leninismul, marxismul epocii contemporane, a ieșit mai puternic, mai oțelit și mai viabil* (*Viața românească*, nr. 4, 1957, p. 5).

Dacă însă se succed mai multe gerunzii, se întîmplă ca textul să devină o veritabilă șaradă:

Daquin a greșit însă acolo unde a modificat... acțiunea romanului, ***arătîndu-ni-l*** *pe Bel Ami în ceartă cu Walter,* ***ratînd*** *încercarea de șantaj asupra acestuia, expulzat din redacția ziarului ca un om eșuat și învins, și* ***refăcîndu-se*** *numai prin lovitura erotico-matrimonială* (!) *dată fiicei speculatorului* (*Flacăra*, nr. 80, p. 16).

Primul gerunziu este un circumstanțial cauzal cu nuanță modală, iar ultimele două sînt atribute pe lîngă complementul direct al acestui gerunziu. Îmi dau seama de exacta valoare sintactică a ultimelor două gerunzii numai datorită faptului că am cunoștință de subiectul filmului analizat. Altfel, aș putea socoti gerunziul *ratînd* ca un atribut pe lîngă substantivul *Walter*, ba chiar tot ca un circumstanțial de mod al predicatului ***a modificat.*** Din această ultimă interpretare s-ar putea trage concluzia

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)

că *Daquin* a greşit de două ori cînd a modificat acţiunea romanului : o dată fiindcă *ni-l arată* pe Bel Ami în ceartă cu *Walter*, a doua oară fiindcă *ratează* o încercare de şantaj asupra acestuia.

★

Neavînd intenţia să soluţionez problema funcţiunilor sintactice ale gerunziului, m-am mulţumit să semnalez unele cazuri de folosire neiscusită a diferitelor construcţii gerunziale. Am căutat să ilustrez situaţiile tipice din acest punct de vedere, găsite în presa actuală.

Am constatat în acest sens că ceea ce dăunează clarităţii unui text este, în primul rînd, contradicţia dintre funcţiunea sintactică pe care o acordăm în mod obişnuit gerunziului şi aceea pe care i-o acordă autorul, neprecizarea subiectului la care se raportează gerunziul, precum şi lipsa de concordanţă între valorile sintactice ale mai multor gerunzii care se succed. În ultimă instanţă se poate spune că, fără a contraveni vreunei norme gramaticale, abuzul de gerunzii îngreuiază înţelegerea unui text.

Limba romînă preferă, în general, construcţiile predicative. Acestea sînt cu atît mai necesare în propoziţii şi fraze ample, în care o formă nominală ca gerunziul poate să determine în acelaşi timp mai multe părţi de propoziţie. De aceea, deşi extrem de util sub raport sintactic şi stilistic, gerunziul trebuie evitat atunci cînd, scurtînd vorbirea, prelungeşte efortul mintal al cititorului.

BDD-A10372 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:10 UTC)